

УДК 343.8 : 349.2

<https://doi.org/10.34142/23121661.2025.41.12>orcid.org/0000-0002-0883-9869

© Коваленко О.О., 2025

О.О. Коваленко**РОБОТА ОРГАНІВ З ПИТАНЬ ПРОБАЦІЇ:
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСВІДУ КАТАЛОНІЇ
В НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ****O. O. Kovalenko****WORK OF PROBATION AUTHORITIES:
IMPLEMENTATION OF THE CATALONIAN
EXPERIENCE IN THE NATIONAL CONTEXT**

Анотація. У статті автор розкрив деякі питання перспектив імплементації досвіду Каталонії в національний контекст роботи органів з питань пробації. Міркування і висновки обґрунтовано на основі системного підходу з використанням порівняльно-правового та інших методів. Зазначено, що питання імплементації позитивного досвіду пробації в практику діяльності органів з питань пробації в Україні має міжгалузевий, міждисциплінарний характер. Імплементація навіть успішних кейсів передбачає урахування наявних чинників. Визначені чинники можуть впливати позитивно, а можуть ускладнювати чи гальмувати процеси імплементації. Це слід враховувати під час розроблення і реалізації стратегій розвитку пробації на регіональному і загальнонаціональному рівнях. У статті автор виділив такі чинники: нормативні (норми національного законодавства для підтримки автономії і відповідальності органів пробації, координованої діяльності державних органів влади, органів місцевого самоврядування і громадських ініціатив, акцент на перспективності і посиленні фінансової підтримки, фінансування і створення системи стимулів для філантропії і меценатства у сфері пробації); організаційні та управлінські (підтримка ініціатив і програм імплементації на державному, регіональному рівнях, система оцінки якості такої діяльності, співпраці і ефективності пробації, чіткі механізми міжвідомчої і міжгалузевої взаємодії фахівців, науковців і практиків для успішної роботи органів з питань пробації); кадрового забезпечення і професійного супроводу пробації (неперервна професійна освіта фахівців у сфері пробації, програми підтримки кар'єрного зростання і формування високої мотивації працівників органів з питань пробації, забезпечення сприятливих умов праці, оптимального навантаження і гідної оплати праці фахівців органів з питань пробації); змістовно-методичного і ресурсного забезпечення (система підтримки і співпраці науковців і практиків під час розроблення нових і оновлення чинних пробаційних програм, реалізації стратегій індивідуальної роботи із кожним суб'єктом пробації, системна робота щодо запобігання повторним кримінальним правопорушенням суб'єктами пробації на основі використання ефективних методик і актуальних ресурсів соціально-виховної роботи, заходів і засобів ресоціалізації суб'єктів пробації, подальшої їх реінтеграції в

суспільство); громадська підтримка пробації (розширення учасників пробації в ролях волонтерів, громадських ініціатив, соціальних регіональних проєктів, менторства, популяризація гуманістичних концептів пробації за участі відомих осіб, лідерів громадської думки, широке інформування суспільства про пробацію).

Ключові слова: пробація, кадрове забезпечення, ресоціалізація, суб'єкт пробації, світовий досвід, кейси пробації, євроінтеграція, громадська думка, індивідуальний підхід, запобігання кримінальним правопорушенням, соціально-виховна робота, імплементація.

Abstract. In the article, the author revealed some issues of the prospects for implementing the experience of Catalonia in the national context of the work of probation authorities. The reasoning and conclusions are based on a systematic approach using comparative law and other methods. It is noted that the issue of implementing positive probation experience into the practice of probation authorities in Ukraine has an interdisciplinary nature. The implementation of even successful cases requires taking into account existing factors. The identified factors can have a positive effect, or they can complicate or slow down the implementation processes. This should be taken into account when developing and implementing strategies for the development of probation at the regional and national levels. In the article, the author highlighted the following factors: regulatory (norms of national legislation to support the autonomy and responsibility of probation agencies, coordinated activities of state authorities, local governments and public initiatives, emphasis on the prospects and strengthening of financial support, financing and the creation of a system of incentives for philanthropy and patronage in the field of probation); organizational and managerial (support for initiatives and implementation programs at the state and regional levels, a system for assessing the quality of such activities, cooperation and effectiveness of probation, clear mechanisms for interdepartmental and inter-sectoral interaction of specialists, scientists and practitioners for the successful work of probation authorities); personnel support and professional support for probation (continuous professional education of specialists in the field of probation, programs to support career growth and the development of high motivation of employees of probation authorities, ensuring favorable working conditions, optimal workload and decent remuneration for specialists of probation authorities); content-methodical and resource support (a system of support and cooperation between scientists and practitioners during the development of new and updating existing probation programs, the implementation of strategies for individual work with each probation subject, systematic work to prevent repeated criminal offenses by probation subjects based on effective methods and current resources of social and educational work, measures and means of resocialization of probation subjects, their further reintegration into society); public support for probation (expansion of probation participants in the roles of volunteers, public initiatives, social regional projects, mentoring, popularization of humanistic concepts of probation with the participation of famous people, leaders of public opinion, global information of society about probation).

Keywords: probation, staffing, resocialization, probation subject, world experience, probation cases, European integration, public opinion, individual approach, prevention of criminal offenses, social and educational work, implementation.

Постановка проблеми. Проблема, заявлена у назві цієї публікації, перебуває у колі наукового дискурсу, розроблення прикладних аспектів, нормативного, організаційного і аналітичного забезпечення. Адже успіх імплементаційних практик у контексті реалізації завдань реформування пенітенціарної

системи сприятиме поступу України у повноправне членство в Європейському Союзі, втілення інших євроатлантичних ініціатив. Тема цієї розвідки обумовлена також подіями, пов'язаними із реалізацією проекту DECOPRIS контекстно завдань, конкретизованих у Плані дій Ради Європи для України «стійкість, відновлення та відбудова (2023–2026 рр.)» [9], стратегічними завданнями реформування пенітенціарної системи в Україні [8]. Слід відмітити про позитивну оцінку здійснюваних в Україні кроків щодо реалізації практик пробації, зокрема реабілітаційних програм, роботи психологічних служб в пенітенціарній системі України, експертної роботи у напрямі узгодження національного законодавства до стандартів Ради Європи [9]. Наша увага до практичного досвіду Каталонії визначена позитивними оцінками і індивідуальною спрямованістю підтримки і реалізації реабілітаційних та реінтеграційних заходів, засобів запобігання злочинності у роботі із суб'єктами пробації, що вкрай цінно на цій стадії розроблення відповідних аспектів заявленої проблеми у нашій державі [13; 14].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ця публікація підготовлена на основі вивчення матеріалів про реалізовані практичні кейси пробації у Каталонії і Україні, розміщені на офіційних ресурсах у відкритому доступі [10; 13; 14]. Методологічні аспекти, зокрема розуміння системного, комплексного, міждисциплінарного підходів як основи реалізації завдань кримінально-виконавчої діяльності, у цій розвідці визначено з опорою на публікації, міркування і висновки учених: І. Богатирьова – у контексті розгляду моделі офіцера пробації [1], В. Борисова [3], В. Голіни [5] – через призму державної політики у сфері боротьби зі злочинністю і обґрунтування відповідної системи заходів і засобів, публікації автора [7]. Під час порівняльного аналізу ми спиралися на висновки і пропозиції, викладені у монографії О. Богатирьової [2], статтях Д. Ягунова [12], А. Гусака [6] В. Ворожбіт-Горбатюк [4] та інших науковців, аналітичних, інформаційних, оглядових та методичних матеріалах, оприлюднених у стендових доповідях науковців [11].

Вивчення широкого масиву наукових, науково-популярних, аналітичних матеріалів засвідчило про актуальність і доцільність привернення уваги широкої академічної спільноти до проблеми конструктивних запозичень, доцільної імплементації успішних реалізованих кейсів пробації з урахуванням реалій українського сьогодення, нормативного, організаційно-управлінського і ресурсного забезпечення пробації в нашій державі, пошуку змістових і методичних рішень у роботі щодо запобігання повторності та рецидиву злочинності серед суб'єктів пробації.

Мета статті: визначити чинники і відповідні їм перспективи імплементації досвіду Каталонії в національний контекст роботи органів з питань пробації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Імплементацийний досвід більшості аспектів у сфері пенітенціарної системи, на наш погляд, супроводжується триединою метою: створення умов для реабілітації, ресоціалізації і поступальної реінтеграції осіб (у нами досліджуваному контексті – суб'єктів пробації), захисту прав людини, які не обмежені призначеним видом покарання, системна робота щодо запобігання злочинності, зниження рівня повторного кримінального правопорушення (зокрема суб'єктами пробації). Відмітимо, що глибоко переконані у тому, що навіть ідеально реалізовані успішні кейси з практичного досвіду інших країн світу можуть не мати таких результатів у реаліях сьогодення пенітенціарної системи іншої країни. Серед причин такого явища можна виділити імперативність власне самої пенітенціарної системи, де є усталеним нормування усіх елементів і залежність процесу імплементації від наявності чітких алгоритмів, інструкцій, порядків, регламентів, приписів. Крім того, будь-який реалізований кейс своїм успіхом часто визначається вкладеними ресурсами (кадри, виконавці, інші особи, дотичні до реалізації відповідного кейсу від моменту задуму до оприлюднення результатів і громадської оцінки таких результатів). Важливим є усвідомлення того, що попри традиційну дисциплінарність, відкритість і масштабування пробації як феномену з різними соціально орієнтованими ознаками і характеристиками людиноцентричності, у різних країнах по різному, часто – стереотипно чи навіть упереджено, можуть реагувати на подібні ініціативи. Тому популяризація самої ідеї пробації у Каталонії, так само і в Україні відбувається на основі досвіду країн, де пробація розвивається упродовж дуже тривалого періоду (США, Велика Британія та ін.). Ми поділяємо позицію Д. Ягунова про те, що важко уникнути формалізації у процесах, в яких задіяні численні людські ресурси, тому такою актуальною лишається ідея філософії пробації через призму національного культурного і соціально-економічного традиційного буття суспільства [12].

Каталонія привернула нашу увагу у плані імплементацийного досвіду пробації тим, що саме там доволі чітко і на системному рівні представлено практики індивідуалізації корекційних, реабілітаційних, соціальних освітніх, програм професійного психологічного, медичного, соціального супроводу конкретного суб'єкта пробації для максимального зниження рівня повторного кримінального правопорушення. Прийняття рішень і моделювання роботи персоналу пробації із конкретним суб'єктом пробації у Каталонії передусім спрямовано на глибоке вивчення і аналіз фахівцями-практиками і науковцями факторів, які безпосередньо впливають на допомогу людині «стати вільною від злочинності» [13]. Особистісно-орієнтований підхід є визначальним і в українській пробації [10]. Разом з тим, узгодження числових показників кількості працівників пробації і суб'єктів пробації, які перебувають на обліку чи подають запити в органи з питань пробації, презентоване у щорічних статистичних звітах

свідчить про те, що цей підхід на практиці важко реалізувати. Доволі красномовно про це представлено інформацію у виді інфографіки на сторінці офіційного сайту Державної установи «Центр пробації» у розділі «Пробація в цифрах» станом 01.12.2024 (рис. 1, рис. 2) [10].

Рисунок 1 – Інфографіка «Карта діяльності» ДУ «Центр пробації». Організація діяльності.

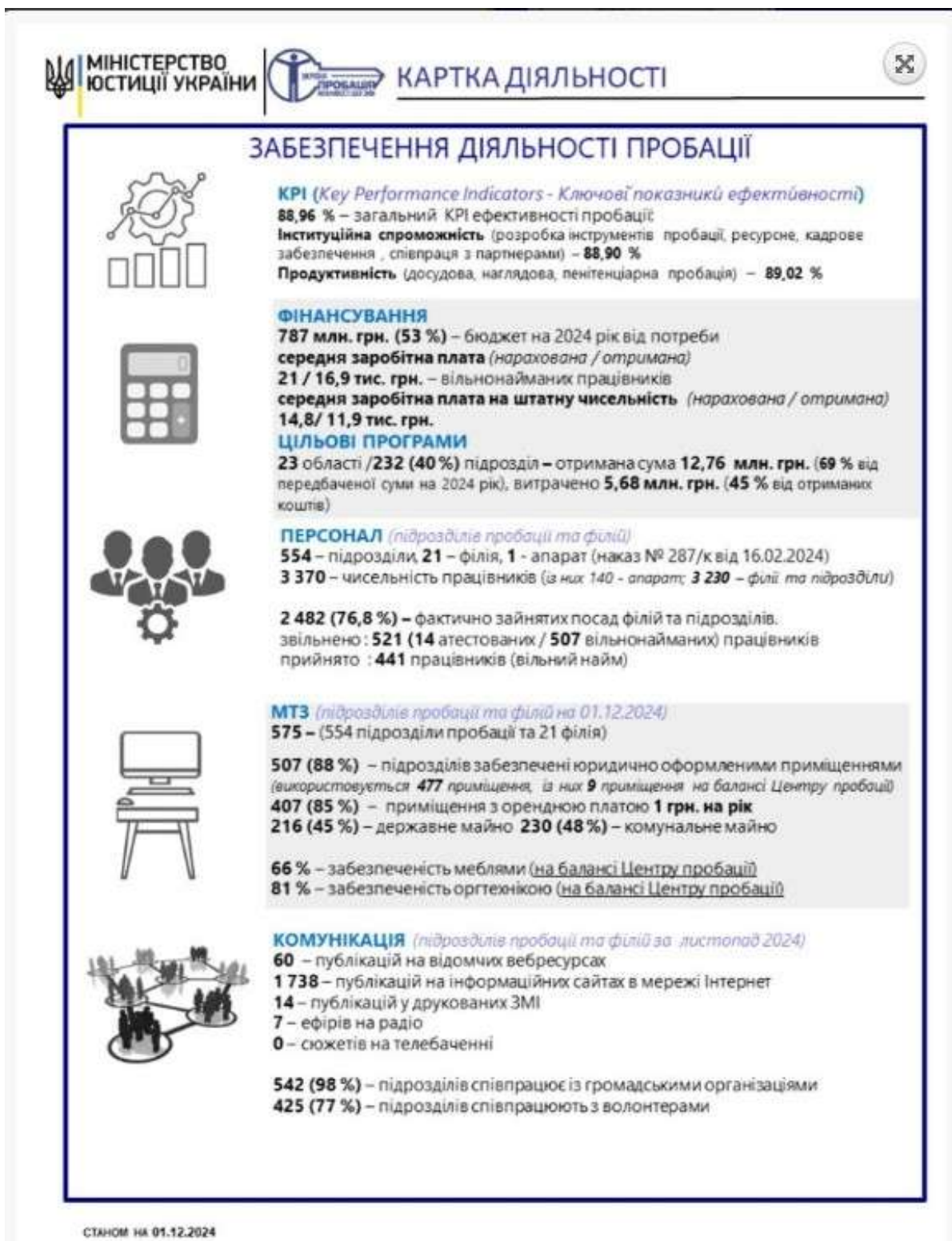

Рисунок 2 – Інфографіка «Карта діяльності» ДУ «Центр пробації». Забезпечення діяльності пробації.

Як бачимо з офіційно оприлюднених даних, станом нам 1 грудня 2024 р., за ключовими показниками ефективності забезпечується на 89,02%. Вражають дані про те, що загалом 3 370 осіб персоналу органів з питань пробації в Україні забезпечили 11 064 досудових доповідей, супровід 65 427 осіб, які

перебувають на обліку наглядової пробації, 5 703 осіб, які перебувають на обліку пенітенціарної пробації, 344 осіб, які перебувають на обліку ювенальної пробації.

Тож цінним вважаємо досвід Каталонії щодо розроблення правил забезпечення ресурсами, необхідними офіцерам пробації для виконання покладених на них завдань, чіткого співвідношення справ на одного офіцера. Доволі конструктивним і можливим для імплементації в українському контексті є практика роботи координатора, який систематично моніторить сплески навантаження на офіцерів пробації залежно від географічних, часових параметрів. Міністерство юстиції Каталонії розробляє і реалізує стандарти різних програм і послуг, здійснює контроль (нагляд та оцінка) за якістю реалізації таких стандартів і послуг.

На підставі вивчення матеріалів нормативного забезпечення, звітів і аналітичних публікацій про роботу органів з питань пробації в Україні і Каталонії [10; 13] можемо виокремити низку чинників, які впливають на успіх імплементаційних практик в означеній сфері (мова іде передусім про роботу з повнолітніми суб'єктами пробації):

– нормативні чинники. До цієї групи справедливо віднести норми національного законодавства для підтримки автономії і відповідальності органів пробації, документування і регламенти, що визначають приписи координованої діяльності державних органів влади, органів місцевого самоврядування і громадських ініціатив. Варто відмітити, що важливо акцентувати увагу на реальній фінансовій підтримці, способах і видах прогнозного і реального фінансування. Важливим також є створення системи стимулів для поширення у суспільстві ідеї філантропії, меценатства у сфері пробації, можливо, навіть програм страхування. Доволі конструктивний у цьому спрямуванні є досвід Центру юридичних досліджень та спеціалізованої підготовки CEJFE [15];

– організаційні та управлінські чинники. До цієї групи чинників можна віднести заходи та засоби підтримки ініціатив і програм на державному, регіональному рівнях, система оцінки якості діяльності служб пробації, співпраці і ефективності такої, чіткі механізми міжвідомчої і міжгалузевої взаємодії фахівців, науковців і практиків для успішної роботи органів з питань пробації. У цьому напрямі цікавий досвід роботи Секретаріату кримінальних санкцій, реабілітації та підтримки жертв кримінальних правопорушень. Відмітимо тут, що у Каталонії пробаційний нагляд не є окремим видом покарань, як це запроваджено в Україні, однак багато уваги в Каталонії приділяється пробації саме через призму підтримки потерпілих від кримінальних правопорушень і програм прихильності до реабілітації [14];

– чинники кадрового забезпечення і професійного супроводу пробації можуть передбачати такі аспекти: неперервна професійна освіта фахівців у сфері пробації, програми підтримки кар'єрного зростання і формування висо-

кої мотивації працівників органів з питань пробації, забезпечення сприятливих умов праці, оптимальне навантаження, гідна оплата праці фахівців органів з питань пробації. Відмітимо тут, що на ресурсі <https://www.work.ua/> за запитом про роботу в органах з питань пробації в пропонованих оголошеннях зазначається інформація про заробітну платню 13 000–15 000 грн. Зважаючи навіть на побіжний огляд навантаження і різновидів діяльності фахівця відділу пробації, констатуємо, що в Україні це питання потребує вирішення;

– чинники змістовно-методичного і ресурсного забезпечення, які включають діяльність щодо підтримки і співпраці науковців і практиків під час розроблення нових і оновлення чинних пробаційних програм, реалізації стратегій індивідуальної роботи із кожним окремим суб'єктом пробації, роботу щодо запобігання повторним кримінальним правопорушенням суб'єктами пробації на основі використання ефективних методик соціально-виховної роботи, ресоціалізації суб'єктів пробації, їх реінтеграції в суспільство. Комплексний підхід до запобігання повторним кримінальним правопорушенням демонструють служби пробації Каталонії. Однак в Україні так само є відповідні напрацювання, особливо у контексті роботи з суб'єктами пробації – представниками національних меншин [10];

– громадська підтримка пробації як окремий чинник: для українського суспільства цінним є досвід Каталонії розширення кола помічників чи координаторів роботи працівників служб пробації в якості громадських ініціатив, соціальних проєктів, регіональних програм, популяризація гуманістичної ідеї пробації за участю відомих осіб у сфері мистецтва, політики, бізнесу, широке волонтерством для запобігання злочинності.

Це не вичерпний перелік чинників, який може перспективно розвиватися у наступних теоретичних, аналітичних і прикладних дослідженнях.

Цікаво, що питання ювенальної пробації виходить за межі Міністерства юстиції Каталонії. Незалежні радники у справах неповнолітніх координують роботу за участю експертів Міністерства юстиції щодо оцінки ризиків, навичок, цінностей і ставлень неповнолітніх суб'єктів пробації. Так само виноситься на аутсорсинг партнерство в процесах підготовки і підвищення кваліфікації персоналу служб пробації. Такий досвід може розкрити нові горизонти співпраці українських закладів освіти і наукових установ з органами з питань пробації, соціальними службами і організаціями та спільнотами, які здійснюють корекційний психолого-педагогічний супровід неповнолітніх в ситуаціях довготривалої соціальної, педагогічної занедбаності.

Висновки. Отже, вище розкрито п'ять груп чинників і відповідні їм перспективи імплементації досвіду Каталонії в національний контекст роботи органів з питань пробації в Україні. Особлива увага акцентована на перспективність досвіду організації нормування навантаження на офіцерів пробації та

конструктив способів та інструментів громадянської підтримки пробації, яка є характерною для Каталонії і може успішно імплементуватися в українському суспільстві, зокрема контекстно поширення ідей відновного правосуддя.

Література

1. Богатирьов І.Г. Модель майбутнього офіцера пробації в Україні *Світовий досвід підготовки поліцейських та його впровадження в Україні*: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 17 берез. 2006 р.). Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2006. С. 299-303.
2. Богатирьова О. І. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні: *монографія*. Київ, Докор, 2013. 368 с.
3. Борисов В. І. Сучасна політика держави у сфері боротьби зі злочинністю та її кримінально-правовий напрям. *Право України*. 2012. № 1–2. С. 232.
4. Ворожбіт-Горбатюк В. В. Євроінтеграційний концепт організації впливу на суб'єктів пробації в Україні. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди "Право"*. 2024, 39. С. 177-183 URL : <https://doi.org/10.34142/23121661.2024.39.21>
5. Голіна В.В. Запобігання злочинності (теорія і практика): *навч. посіб.* Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.
6. Гусак А. Зарубіжний досвід пробації та протидії злочинності засобами пробації. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 2 (49), 2023. С. 93-99. DOI <https://doi.org/10.32782/руув.v2.2023.18>
7. Коваленко О.О. Фундаментальні підходи у підвищенні кваліфікації працівників пробації. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди "Право"*. 2024. Вип. 4. С. 167-174. <https://doi.org/10.34142/23121661.2024.40.20>
8. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1153-р. Документ 1153-2022-р, чинний, поточна редакція Прийняття від 16.12.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text>
9. Пенітенціарна реформа в Україні. Міністерство юстиції та проєкт Ради Європи обговорили стратегічні пріоритети. 27 січня 2025. URL : <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/penitentiary-reform-in-ukraine-ministry-of-justice-and-the-council-of-europe-project-discussed-strategic-priorities>
10. Пробація України: офіційний веб-сайт. URL : <https://www.probation.gov.ua>
11. Стратегії суспільної безпеки і пробація: світові стандарти і національні цінності : дайджест стенд. доп. за результатами II всеукр. наук.-практ. заходу у формі круглого столу, (м. Харків, 4 квітня 2024 р.): електрон. наук. вид. Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України, Від. дослідж. проблем кримін.-виконав. права. Харків : Право, 2024. 48 с. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178411527>
12. Ягунов Д. В. Європейські правила пробації як стандарт управління службами пробації у країнах-членах Ради Європи: філософія, структура, спрямованість. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. праць . 2012. Вип. 2 (50). С.125–129.
13. Probation in Europe Catalonia. Jaume Martín Barberan International relations adviser Directorate General of Prison Affairs. Elena Larrauri Professor of Criminal Law & Criminology Universitat Pompeu Fabra. Edited by: Anton van Kalmthout Ioan Durnescu. 2022. CEP, Confederation of European Probation P.O. Box 8215 3503 RE UTRECHT The Netherlands www.cep-probation.org
14. Probation in Europe Updates. CEP Probation. URL: <https://www.cep-probation.org/knowledgebases/probation-in-europe-updates/>
15. Center for Legal Studies and Specialized Training (CEJFE) in Barcelona, Catalonia – Spain. (2025). URL: <https://www.cep-probation.org/40th-anniversary-of-center-for-legal-studies-and-specialized-training/>